

Summary

Sereda G. General characteristics of security assurance of criminal proceedings subjects and the role of a prosecutor in its implementation. — Article.

The article focuses on a system of measures to ensure security of criminal proceedings subjects according to Ukrainian legislation, as well as the role of a prosecutor in their implementation.

Keywords: security, criminal justice, systems of insure measures, role of prosecutor.

УДК 347.919:347.626.6

Ю. Ю. Цал-Цалко

СУДОВЕ РІШЕННЯ ПРО ПОДІЛ СПІЛЬНОГО МАЙНА ПОДРУЖЖЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

Судовий розгляд і вирішення цивільної справи є головною стадією цивільного процесу, в якій суд розглядає справу по суті, досліджує докази, встановлює фактичні обставини, з'ясовує права та обов'язки сторін і ухвалює судові рішення. Загальним завданням і метою стадії судового розгляду в суді першої інстанції є справедливий, неупереджений, а також правильний та своєчасний розгляд і вирішення справи про поділ спільного майна подружжя по суті для захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб та винесення законного і обґрунтованого рішення.

Дослідженням інституту судового рішення в теорії цивільного процесуального права займалися такі вчені, як С. Н. Абрамов, М. Г. Авдюков, І. В. Андронов, С. В. Васильєв, М. А. Гурвіч, М. Б. Зейдер, С. О. Іванова, А. Ф. Клейнман, В. В. Комаров, К. І. Комісаров, Д. Д. Луспенник, Н. І. Масленнікова, О. О. Мельников, В. І. Тertiшніков, М. К. Треушніков, Н. А. Чечіна, Д. М. Чечот, М. Й. Штефан та інші автори. Дослідженням судового рішення у справах щодо поділу спільного майна подружжя займалися такі вчені, як І. В. Жилінкова, Ю. С. Червоний, І. К. Піскарьов.

На сьогоднішній день існує багато думок стосовно визначення поняття судового рішення. Так, М. Б. Зейдер вважає, що судові рішення — це процесуальний акт, що є результатом діяльності суду. Судове рішення відображає з'ясування фактичних обставин справи, вирішення спору, захист порушеного чи оспорюваного права та охорону правопорядку [1, 46]. На думку Д. М. Чечота, судові рішення — це постанови суду, якою вирішується по суті матеріально-правовий спір, що є об'єктом процесу, з метою захисту прав та законних інтересів суб'єктів цього спору, у повній відповідності до дійсних обставин справи та закону [2, 6]. Дуже змістовно розкриває суть судового рішення М. Й. Штефан, який зазначає, що судові рішення є основним і найважливішим актом правосуддя, ухваленим у передбаченому законом порядку ім'ям України і спрямованим на захист гарантованих Конституцією України прав, свобод та законних інтересів громадян і організацій, державних і суспільних інтересів, зміцнення законності і правопорядку, на запобігання правопорушенням, вихо-

вання громадян і посадових осіб на засадах поваги до Конституції, законів України, честі, гідності і рівності людини перед законом і судом [3, 407]. Не менш значуще і змістовне визначення поняття рішення суду дає І. В. Андронов зазначаючи, що рішення суду — це вольовий акт правосуддя в цивільному процесі, ухвалений судом іменем України у встановленому законом порядку в результаті здійснення правозастосовчої діяльності, який містить в собі наказ і підтвердження наявності або відсутності правовідносин, спрямований на охорону та захист прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права і який має наслідком виникнення, зміну або припинення процесуальних, а в деяких встановлених законом випадках і матеріальних правовідносин [4, 3].

Рішення суду як найважливіший акт правосуддя покликане забезпечити захист гарантованих Конституцією України прав і свобод людини та здійснення проголошеного Основним Законом України принципу верховенства права відповідно до п. 2 Постанови №14 Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» від 18 грудня 2009 року [5].

Кожне рішення суду має відповідати певним, чітко визначеним вимогам. Наявність таких вимог є невід'ємним атрибутом процесуальної форми, в якій відбувається вся діяльність суду з розгляду і вирішення цивільних справ у рамках цивільного процесу [6, 16].

У першу чергу до таких вимог належать вимоги про законність і обґрунтованість судового рішення. Так, відповідно до ст. 213 ЦПК України та п. 2 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» рішення є законним тоді, коли суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно з нормами матеріального права, що підлягають застосуванню до даних правовідносин відповідно до ст. 8 ЦПК, а також правильно витлумачив ці норми. Якщо спірні правовідносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого — виходить із загальних засад законодавства (аналогія права). Обґрунтованим визнається рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених доказами, які були досліджені в судовому засіданні і які відповідають вимогам закону про їх належність та допустимість, або обставин, що не підлягають доказуванню, а також якщо рішення містить вичерпні висновки суду, що відповідають встановленим на підставі достовірних доказів обставинам, які мають значення для вирішення справи.

Отже, в силу принципу безпосередності судового розгляду рішення може бути обґрунтоване лише тими доказами, які були отримані у визначеному законом порядку і перевірені в судовому засіданні, в якому постановлюється рішення. У справах щодо поділу спільного майна подружжя для всіх обставин даної категорії справ існує необхідність їх підтвердження конкретними засобами доказування. Неприпустимим є витребування і приєднання до справи матеріалів на підтвердження висновків і мотивів рішення після його винесення.

Постановлене у справі рішення має бути повним, ясним, чітким, обов'язково

мати вступну, описову, мотивувальну і резолютивну частини і викладеним у послідовності, встановленій ст. 215 ЦПК України.

Так, вступна частина рішення суду у справах щодо поділу спільного майна подружжя повинна містити: загальні відомості про час і місце ухвалення рішення суду; найменування суду, що ухвалив рішення; прізвище, ініціали судді; прізвище та ініціали секретаря судового засідання; прізвище прокурора, який брав участь у справі; прізвище, ім'я, по батькові сторін та інших осіб, що беруть участь у справі; предмет позовних вимог.

Важливим є чітке формулювання в рішенні суду предмета спору як по основному, так і по зустрічному позову, а також по позовних заявах третіх осіб із самостійними вимогами. В описовій частині рішення суду у справах щодо поділу спільного майна подружжя необхідно вказати зміст і підстави позовних вимог відповідно до позовної заяви; внесені зміни підстав, предмета, розміру позовних вимог, якщо вони мали місце; чи визнає відповідач позов; якщо визнає — повністю або частково; в разі заперечень — у чому суть заперечень проти позову. Отже, дана частина судового рішення містить узагальнений виклад позицій сторін і осіб, що брали участь у справі, зміст пояснень сторін і третіх осіб, пояснення прокурора та інших доказів, досліджених судом. У цій частині рішення відображаються всі зміни позовних вимог. Це необхідно для того, щоб чітко визначити предмет вимоги, що підлягає задоволенню. Суд повинен ухвалити рішення по змінених вимогах. Відмова від частини позовних вимог повинна бути оформлена в окремому процесуальному документі — ухвалі. Так, наприклад, при розгляді справи за позовом особи 1 до особи 2 про поділ спільного майна подружжя суд у вступній та описовій частині судового рішення зазначив про вимоги особи 1, від якої вона відмовилась, і вони були прийняті судом, тому вони не повинні зазначатися [7].

Певні особливості і велике значення має мотивувальна частина судового рішення у справах щодо поділу спільного майна подружжя. Вона повинна містити встановлені судом обставини, які мають значення для справи, їх юридичну оцінку; мотиви, з яких суд вважав встановленою наявність або відсутність фактів, якими обґрунтовував вимоги чи заперечення; оцінку всіх доказів, на яких ґрунтуються висновки суду. При цьому, визнаючи одні докази і відхиляючи інші, суд має це аргументувати.

У мотивувальній частині рішення суду обов'язково зазначається назва, стаття, її частина, абзац, пункт, підпункт закону, на підставі якого вирішено справу, а також процесуального закону, яким суд керувався при ухваленні рішення. Так, мотивувальна частина судового рішення про поділ спільного майна подружжя повинна містити висновки суду про склад майна, яке підлягає поділу, його вартість в цілому і по кожній складовій у розмірі належних подружжю часток у конкретних речах, що передаються у власність кожній із сторін, з вказівкою суду на обставини та докази, на яких засновані ці висновки. При цьому суд не повинен обмежуватися перерахуванням у рішенні доказів, якими підтверджуються ті чи інші значимі для справи обставини, а повинен викласти зміст цих обставин. У разі, якщо суд, оцінюючи докази, кожен окремо, а також

у сукупності, вирішить, що ті чи інші пред'явлені матеріали, показання свідків, інші фактичні дані не підтверджують обставини, на котрі сторони посилалися як на зміст своїх вимог та заперечень, він повинен у рішенні досконало мотивувати свій висновок про це [8, 360].

Певні особливості характерні і для резолютивної частини судового рішення у справах щодо поділу спільного майна подружжя, яка повинна містити висновки по суті розглянутих вимог. Перш за все резолютивна частина судового рішення повинна містити опис відмінних ознак присуджених кожній із сторін речей (найменування, розмір, колір, форма, реєстраційний номер, якщо він зазначений, місце знаходження нерухомого майна). Недотримання цієї вимоги при виконанні приводить до спорів, відносно якої речі йде мова у рішенні суду. Тому сторони у даному випадку можуть ставити питання про роз'яснення рішення суду відповідно до положень ст. 221 ЦПК України.

В резолютивній частині судового рішення безпосередньо повинно бути зазначено: повністю або частково задоволені позовні вимоги чи в позові відмовлено; які саме права позивача визнані; розмір грошових коштів чи перелік майна, присуджений стороні; вартість майна, яка вимагається з відповідача, якщо при виконанні рішення присудженого майна не буде у наявності; які конкретно дії і на чю користь відповідач повинен здійснити чи яким іншим передбаченим законом способом може бути здійснений захист порушеного права. В резолютивній частині рішення суду відносно поділу спільного майна подружжя зазначається розподіл судових витрат між сторонами, а також строк і порядок набрання рішенням суду законної сили та його оскарження.

Чіткість судових рішень у справах щодо поділу спільного майна подружжя відіграє найважливішу роль для правильного їх виконання. Необхідно визнати, що інколи списки речей, які підлягають поділу, мають дуже велику кількість сторінок і ступінь деталізації такого майна з ініціативи сторін є безкрайнім. Незважаючи на це, в судовому рішенні повинно бути чітко відображено, яке саме майно і кому конкретно з подружжя переходить у власність [9, 128]. Як вже було відмічено, порушення цієї вимоги може призвести до труднощів виконання судового рішення, а у ряді випадків до необхідності повторного звернення до суду за роз'ясненням прийнятого у справі рішення.

Як зазначає В. В. Комаров, законна сила рішення є важливою ланкою в процесі реального застосування норми права, впливаючи на остаточність і форму здійснення права і виконання обов'язків суб'єктами встановлених судом правовідносин у межах правових наслідків, передбачених застосованою нормою права [10, 212].

Правильне визначення моменту набрання рішенням суду законної сили має важливе значення для реалізації сторонами цивільного процесу у справах про поділ спільного майна подружжя своїх прав і законних інтересів, і тому відповідно є законодавчо встановленою вимогою стосовно зазначення порядку набрання рішенням суду законної сили у його резолютивній частині.

Отже, рішення суду щодо поділу спільного майна подружжя набирає чин-

ності після закінчення строку подання заяви про апеляційне оскарження, якщо заяву про апеляційне оскарження не було подано. Якщо заява була подана, але апеляційна скарга не була подана у строк, встановлений ст. 294 ЦПК України (протягом двадцяти днів після подання заяви про апеляційне оскарження), то рішення суду набирає законної сили після закінчення такого строку. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після розгляду справи апеляційним судом відповідно до ч. 1 ст. 223 ЦПК України.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 1997 року «Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина» у п. 11 вказує на особливе значення своєчасного і повного виконання судових рішень, оскільки це має важливе значення для реального поновлення прав і свобод громадян [11]. Так, відповідно до ч. 1 ст. 14 ЦПК України судові рішення, що набрали законної сили, обов'язкові для всіх органів державної влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових або службових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, — і за її межами.

Отже, судові рішення у справах щодо поділу спільного майна подружжя повинно бути ухвалене у чіткій відповідності до норм чинного цивільного процесуального законодавства, відповідати вимогам щодо законності і обґрунтованості судового рішення, а також повинно бути викладеним у послідовності, яка передбачена ст. 215 ЦПК України, з урахуванням специфіки мотивувальної та резолютивної частини судового рішення стосовно розглядаємої категорії справ.

Література

1. Зейдер П. Б. Судебное заседание и судебное решение в советском гражданском процессе : учеб. пособие / П. Б. Зейдер. — Саратов : Коммунист, 1959. — 99 с.
2. Чечот Д. М. Постановления суда первой инстанции по гражданским делам / Д. М. Чечот. — М. : Госюриздат, 1958. — 166 с.
3. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. Й. Штефан. — К. : Ін Юре, 2005. — 624 с.
4. Андронов І. В. Рішення суду першої інстанції в цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 — Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / І. В. Андронов. — О., 2008. — 20 с.
5. Про судові рішення у цивільній справі : постанова Пленуму Верховного Суду України № 14 від 18 груд. 2009 р. — Режим доступу : [//www.scourt.gov.ua](http://www.scourt.gov.ua).
6. Загайнова С. Об унификации требований, предъявляемых к судебным актам в гражданском судопроизводстве // Арбитражный и гражданский процесс. — 2006. — № 5. — С. 16.
7. Справа №2-436/06/07. Київського районного суду м. Харкова за 2006 рік. — Режим доступу : Офіційний сайт судових рішень України [// www.reyestr.court.gov.ua](http://www.reyestr.court.gov.ua).
8. Особенности рассмотрения и разрешения отдельных категорий гражданских дел (Исковое производство) / под ред. И. К. Пискарева. — М. : Городец, 2005. — 512 с.
9. Жилишкова И. В. Право собственности супругов / И. В. Жилишкова. — Х. : Ксилоп, 1997. — 236 с.
10. Проблемы науки гражданского процессуального права / В. В. Комаров, В. А. Бигун, В. В. Баранкова ; под ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2002. — 440 с.
11. Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 30 трав. 1997 р. [//](http://www.scourt.gov.ua) www.scourt.gov.ua — 1997. — № 8.

Анотація

Цал-Цалко Ю. Ю. Судове рішення про поділ спільного майна подружжя як результат розгляду справи. — Стаття.

У статті розглянуті особливості рішення суду у справах щодо поділу спільного майна подружжя, а саме, перелічені вимоги, яким має відповідати рішення суду, послідовно досліджується зміст рішення суду як акта правосуддя та процесуального документа, висвітлюються особливості основних частин судового рішення, а також містяться положення відносно законної сили рішення суду у справах даної категорії.

Ключові слова: судове рішення, подружжя, спільне майно, поділ майна, зміст судового рішення, законна сила рішення суду.

Summary

Tsal-Tsalko Y. Y. Judgement on common property division of a couple as the result of case study. — Article.

The article considers the peculiarities of the judgement in cases concerning common property division of a couple, and exactly the enumerated requirements, to which the judgement must correspond; the content of the investigation of the court as the administered justice and the procedural document sequentially; the peculiarities of the main parts of the judgement are dedicated; also the regulations on the legacy of the judgement in cases of this criteria.

Keywords: judgement, couple, common property, division of the property, content of the investigation of the court, legacy of the judgement.

УДК 342.726-053.2

О. В. Темченко

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ

Функціональний апарат сучасної держави є одним з актуальних питань державознавства, зважаючи на те, що саме через нього виявляється сутність та соціальне призначення держави. Серед інших функцій держави особливо пильна увага сьогодні приділяється соціальній її функції, тісно пов'язаній з такими поняттями, як «соціальна держава», «соціальна політика», «соціальні права людини», «соціальне право».

Проблематика соціальної держави, започаткована Лоренцем фон Штайном у середині XIX ст., сьогодні активно розробляється вітчизняними та зарубіжними вченими, серед яких О. В. Скрипнюк, І. Я. Яковюк, О. З. Панкевич, А. О. Сіленко, Л. О. Четверікова, С. В. Калашников, В. П. Мілецький, В. О. Торлопов, О. В. Шкітін та ін. З'явилися також перші монографічні дослідження соціальної функції держави [1, 2].

За допомогою соціальної функції здійснюється зняття або пом'якшення соціальних суперечностей шляхом використання цивілізованих засобів їх вирішення; забезпечення людині належних умов життя за допомогою гарантування певного обсягу благ за рахунок держави [1, 3].

Відмітною рисою указаних досліджень є акцент в адресації соціальної функції держави переважно категоріям працюючого та непрацездатного за